

OIKEUSVALTION ÄÄRIVIIVAT

Juha Raitio

ALMA TALENT ■ Helsinki 2017

Copyright © 2017 Alma Talent Oy ja Juha Raitio
Yhteistyössä Lakimiesliiton Kustannus

ISBN 978-952-14-3313-9
ISBN 978-952-14-3314-6 (verkkokirja)

Kansi: Outi Pallari
Taitto: Marja-Leena Saari

Paino: BALTO print Liettua 2017

Anna palautetta kirjasta: protoimitus@almamedia.fi

Tilaa Oikeusvaltion ääriiviivat -kirja: shop.almatalent.fi

Sisällys

ALKUSANAT	V
I KATSAUS SUOMALAISEEN JA EUROOPPALAISEEN TULKINTAAN OIKEUSVALTIO-KÄSITTEESTÄ	1
1.1 Yleiskuva oikeusvaltio-käsitteestä Suomessa	1
1.1.1 Muodollinen tulkinta oikeusvaltio-käsitteestä maailmansotien aikakaudella ja poliittisten paineiden vaikutukset oikeudelliseen tulkintaan	1
1.1.2 Huomioita toisen maailmansodan jälkeisten vuosikymmenten oikeusvaltiotulkinnasta	9
1.1.2.1 Tulisiko tavoitella oikeusvaltiota, hallintovaltiota vai hyvinvointi- valtiota?	9
1.1.2.2 Oikeusvaltion paradoksi, demo- kraattinen oikeusvaltio ja perus- oikeuksien nousu – muutamia huomioita Tuorin oikeusvaltio- käsitteen tulkinnasta	12
1.1.3 Onko oikeusvaltio-käsitteellä lainkaan aineellista sisältöä? – Tolosen, Jyrängin, Niemisen ja Hallbergin tulkinnat	17

Sisällys

1.1.4	Huomioita oikeusvaltiosta ja yksityistämisestä: SOTE-uudistus ja valinnanvapaus yksityisten ja julkisten terveyspalveluiden välillä	24
1.2	Oikeusvaltio-käsite Saksassa, Ranskassa ja Iso-Britanniassa	30
1.2.1	Saksan, Ranskan ja Iso-Britannian valtiomallit, demokratia ja oikeusvaltio	30
1.2.2	Rechtsstaat ja oikeusvaltio	34
1.2.3	Régne de la Loi, l'Etat de droit ja oikeus- valtio.	44
1.2.4	Rule of law ja oikeusvaltio	49
1.3	Oikeusvaltio-käsite EU-oikeudessa	54
1.3.1	Oikeusvaltio-käsite EU-oikeuden lähteissä ja tulkinnassa	54
1.3.2	Keskinäisen luottamuksen periaate ja oikeusvaltio.	61
1.3.3	Oikeusvaltio, talouden lait ja euroalueen finanssikriisi	68
1.4	Johtopäätöksiä oikeusvaltio-käsitteestä	76
II	OIKEUSVALTIO JA OIKEUSVARMUUS.	81
2.1	Oikeusvarmuus-käsite oikeusvaltio-käsitteen osatekijänä julkisoikeudessa	81
2.2	Oikeusvarmuus lainkäytön ennakoitavuutena ja hyväksyttävyytenä	83
2.3	Oikeusvarmuus-käsite EU-oikeudessa	88
2.3.1	Lainkäytön ennakoitavuutta edistäviä oikeusvarmuuden periaatteen osatekijöitä . .	88
2.3.2	Taannehtivien oikeusvaikutusten kielto	94
2.3.3	Oikeutettujen odotusten suoja ja saavutettujen oikeuksien suoja	97
2.3.4	Määräaikoihin liittyvät vaatimukset.	99
2.3.5	Ymmärrettävän hallintokielen vaatimus ja käännösongelma	101

2.4 Johtopäätöksiä oikeusvarmuudesta, oikeus-	
valtiosta ja laintulkinnasta EU-Suomessa	103
2.4.1 Oikeusvarmuusdiskurssit	103
2.4.2 Kontekstuaalisesta tulkinnasta ja oikeus-	
varmuudesta	105
2.4.3 Argumenttityypit lainkäytössä ja oikeus-	
varmuus	108
2.4.3.1 Kielelliset argumentit	108
2.4.3.2 Systemiset argumentit	111
2.4.3.3 Teleologiset argumentit	114
2.4.3.4 Ylikategoriset argumentit	115
2.4.3.5 Oikeudellisen tulkinnan	
konteksti, koherenssi ja oikeus-	
varmuus.	116
2.4.4 Huomioita perusoikeusmyönteisestä	
laintulkinnasta	121
2.4.4.1 Perusoikeusmyönteisestä lain-	
tulkinnasta ja luonnonoikeus-	
filosofiasta	121
2.4.4.2 Valtiosääntöistymisen	
”vieteriukat” ja tiedon tarve	126
LOPPUSANAT	131
LÄHTEET	135